

ÇOCUĞA KARŞI ŞİDDETİN ELE ALINMASINDA VE ÖNLENMESİNDE ULUSAL EYLEM PLANLARININ ROLÜ

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, tüm Taraf Devletleri, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de (ÇHS) bulunan çocuk haklarının tanınması, korunması ve tam olarak gerçekleştirilmesini sağlayacak araç ve mekanizmalar oluşturmaya çağırılmaktadır.

Türkiye, ÇHS'ye taraf bir devlet olarak "çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkar muameleye, cinsel istismar dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alma" ve "çocukları esenliklerine zarar verebilecek her türlü sömürüden koruma" sorumluluğuna sahiptir. Bu sorumlulukları çerçevesinde, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) tarafından, UNICEF'in de desteğiyle 2014 yılında Çocuklara Yönelik Şiddetin Önlenmesi için Ulusal Eylem Planı (UEP) taslağı hazırlanmıştır. Bu planın geliştirilmesi ve yürürlüğe konması için atılan adımlar, Türkiye'nin, çocukların şiddet içermeyen bir toplumda yaşaması, öğrenmesi ve büyümesine yönelik çabalarına işaret etmektedir. Bununla birlikte, Türkiye, halen onay bekleyen bu planın hayata geçirilmesiyle hem ÇHS'ye taraf bir devlet olarak sorumluluğunu yerine getirmek için yeni bir adım atmış olacak, hem de çocuk haklarının, politika, mevzuat, bütçe kaynakları ve toplumsal normlar yoluyla savunulması ve desteklenmesi için BM Çocuk Hakları Komitesi tarafından yapılan çağrılara da uygun hareket etmiş olacaktır.

"Şiddetten Arındırılmış bir Çocukluk" Sözünü Yerine Getirmek

2006'da Birleşmiş Milletler Çocuklara Yönelik Şiddet Araştırması Bağımsız Uzmanı tarafından hazırlanan "Çocuklara Yönelik Şiddet" konulu rapor, çocukları şiddetten korumaya yönelik küresel ve ulusal taahhütler açısından bir dönüm noktasıdır. Ortaya çıkan çalışma, tüm devletlerin çocuk haklarını yönetimlerine ve yasal kurumlarına entegre etme konusundaki kapsamlı ulusal eylem planlarını temel alarak, çocuğa karşı şiddet meselesiyle ilgilenen strateji belgesi hazırlamaları gerektiği çağırısını içermiştir.

Türkiye'nin de ÇHS'nin 4. maddesinden kaynaklanan taahhütleri doğrultusunda ve 'şiddetten arındırılmış bir çocukluk' sözünü yerine getirmek amacıyla; mevcut kurumların kapasiteleri, hizmet sunumlarındaki boşluklar ve çocuklara yönelik yaygın hak ihlalleri temel alınarak belirlenmiş ulusal eylem planlarını, periyodik stratejileri ve bunların uygulama planlarını hayata geçirmesi gerekmektedir.

Bu planların çocuklara fayda sağlayacak somut sonuçlar doğurabilmesi için de belirli kriterlere uyması gerekmektedir. ÇHS'nin 5 numaralı Genel Yorumuna¹ göre, taraf devletlerce hazırlanan eylem planlarının, çocuğun haklarını tam olarak korumak ve gerçekleştirmek için aşağıdaki özelliklere sahip olması beklenmektedir:

- ☆ Sürdürülebilir önleme ve koruma mekanizmalarının olması
- ☆ Ölçülebilir ve gerçekçi hedeflerin belirlenmesi
- ☆ Ulaşılabilecek her hedef için zaman diliminin belirlenmesi
- ☆ Hedeflere ulaşmak için tahsis edilen / edilecek mali kaynakların ve insan kaynağının belirlenmesi

1 BM Çocuk Haklarına Dair sözleşme (ÇHS) madde 19
2 ÇHS madde 36

3 BM Genel Kurulu, "BM Bağımsız Uzmanı Tarafından Hazırlanan Çocuğa Karşı Şiddet Raporu", 29 Ağustos 2006 (A/61/299)

4 BM ÇHS Genel Yorum no. 5, "Çocuk Hakları Sözleşmesi Genel Uygulama Tedbirleri", 27 Kasım 2003 (CRC/GC/2003/5)

Ulusal Eylem Planlarında, Strateji Belgelerinde ve ASPB Açıklamalarında Çocuğa Karşı Şiddet ve UEP:

Türkiye'nin yönetim sistemi içerisinde çocuk haklarını savunma kapasitesinin ve bu konudaki yetkilerinin güçlendirilmesine yönelik önemli bir adım olarak, 4 Temmuz 2006'da yayımlanan "Çocuklara ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler" başlıklı Başbakanlık Genelgesi⁵ ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)⁶, çocuğa karşı şiddetle ilgili konularda koordinasyonu sağlamakla görevlendirilmiş ve "Çocuğa yönelik şiddete karşı alınacak önlemlerin bir ulusal plan çerçevesinde ve kapsamlı olarak belirlenmesi" gerektiği ifade edilmiştir.⁷

Yıllar içerisinde bu konu ile ilgili yürürlüğe giren başka bazı strateji belgeleri ve eylem planları aşağıda liste halinde verilmiştir:

- ☆ Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi ve Uygulama Planı (2014 – 2019)
- ☆ Birinci (2003) ve İkinci (2009) İnsan Ticaretiyle Mücadele Ulusal Eylem Planları
- ☆ Çocuk İşçiliği Eylem Planı (2004-2006)
- ☆ Özürlüler Eylem Planı (2006-2015)
- ☆ Eğitim Kurumlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı (2006)
- ☆ Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2007-2013)
- ☆ Ulusal Çocuk Hakları Stratejisi (2012-2016)
- ☆ Yargı Reformu Stratejisi (2015-2019)
- ☆ Kadına Karşı Şiddet ile Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)
- ☆ Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Eylem Planını (2017-2023)

2013 yılında onaylanan 2013-2017 Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nda⁸ ise çocuğa karşı şiddet konusunda aşağıdaki faaliyetler yer almıştır:

- 1.1.2. Çocuklara yönelik her türlü aşağılayıcı ve küçük düşürücü davranışların ve tüm şiddet türlerinin önlenmesine ve cezalandırılmasına yönelik gerekli yasal ve idari tedbirler alınacaktır.
- 4.4.1. Öğretmen ve idarecilerle yönelik, çocuk hakları, çocuk gelişimi, çocuk ihmal ve istismarı, okul ve sınıf yönetimi, sorun çözme, çatışma yönetimi, arabuluculuk, iletişim becerileri, öfke kontrolü, olumlu disiplin yöntemleri gibi konularda beceri kazandıracak eğitim programları uygulanacaktır.
- 4.4.2. Bilhassa risk altında bulunduğu tespit edilenler olmak üzere çocuk ve aileler için şiddetin önlenmesine yönelik eğitim programları geliştirilecek ve uygulanacaktır.
- 4.4.3 Okullarda çocuk, aile ve okul yönetimi arasında gerekli işbirliğini sağlamak ve şiddet öyküsü olan çocukları tespit ederek psiko-sosyal yönden desteklemek amacıyla, okul sosyal hizmet sistemi kurulacaktır. Ayrıca sosyal servisler ya da rehberlik birimleri tarafından tespit edilen bireylerin sağlık kurumlarına tedavi edilmeleri ya da ihtiyaç duydukları diğer sosyal hizmetlerden yararlandırılmaları için kurumlar arası işbirliği ve koordinasyon geliştirilecektir.
- 6.1.1. Çocuk ihmal ve istismarını önlemeye yönelik bilinçlendirici kamuoyuna yönelik kampanyalar düzenlenecektir. Bu kapsamda kamu spotları, görsel ve yazılı materyaller hazırlanacak, konferans vb. toplantılar düzenlenecektir.
- 6.1.2. Çocukların riskli ve tehlikeli durumlardan kendilerini nasıl koruyacakları ve ailelerin bu konuda neler yapmaları gerektiğine dair çocuklara ve ailelere yönelik eğitim programları yaygınlaştırılacaktır.
- 6.7.1 Çocuklarla ya da çocuklar için çalışan, özellikle onlarla aynı ortamda bulunacak olan personelin seçiminde özel ihtimam gösterilmesi için gerekli yasal ve idari düzenlemeler yapılacaktır. Özellikle çocuklara karşı şiddet, bilhassa cinsel şiddet suçlarının, sicil kaydında aranması ve bu hususta zaman aşımının geçerli olmaması, çocuğun cinsel istismarıyla ilgili herhangi bir suçta bulaşmış kişilerin, bu tür meslek ya da gönüllü faaliyetlere alınmasının yasal olarak yasaklanması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.
- 7.1.4. Çocuğun cinsel istismarı ve çocuğa karşı şiddet suçlarına yönelik uygulanan yaptırımlar yeniden gözden geçirilerek, suçun tekrarlanması riskini önleme ve asgariye indirmek üzere caydırıcı yaptırım ve müdahale programları geliştirilecektir.

2016 yılında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı⁹ açıklanmıştır. Söz konusu eylem planında çocuğa karşı şiddet konusu, aile içi şiddet ve şiddete uğrayan kadınların çocukları kapsamında ele alınmıştır.

Tüm bu övgüye değer çabalara rağmen, çocuğa karşı şiddetin tüm türlerini ele almak ve engellemek üzere; ulusal planlama sürecinde yaygınlaştırılan, bu alanda önemli sorumlulukları olan üst düzey bir odak noktası tarafından koordine edilen ve düzenli olarak değerlendirilen, kapsamlı bir ulusal strateji, sonuçları hızlandırmaya önemli katkı sağlayacaktır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin 2012'deki 10¹⁰ Güzlemlerinde de değinildiği üzere, çocuğa karşı şiddetin tüm yönleriyle ele alınması ve önlenmesi için Ulusal Eylem Planı'nda ölçülebilir hedeflerin yanı sıra mali kaynaklar ve insan kaynağının gerçekçi bir şekilde belirlenmesi çok önemlidir.¹⁰ Çocuğa Karşı Şiddet konusuna özgü bir ulusal eylem planı geliştirilmesine ilişkin en somut adım ise 2012 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) tarafından, UNICEF'in de desteği ile atılmış, bu kapsamda hazırlanan Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Ulusal Eylem Planı 2014 yılında büyük ölçüde tamamlanmıştır. Ekim 2017 itibarı ile başlatılan ve planın resmi olarak onaylanması ve uygulanmaya başlanmaya başlanmaya gereken bürokratik süreçler devam etmektedir.

5 Başbakanlık Genelgesi 2006/17, "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler", 4 Temmuz 2006, Resmi Gazete Sayı 26218.
6 SHÇEK, 2011 yılında çıkarılan 633 sayılı KHK'yla kapatılmış ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olarak yeniden yapılandırılmıştır.
7 Başbakanlık Genelgesi 2006/17, "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler", 4 Temmuz 2006, Resmi Gazete Sayı 26218.
8 YÜKSEK Planlama Kurulu Kararı 2013/33, "Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2013-2017)", 14 Aralık 2013, Resmi Gazete Sayı:28851
9 İlgili Planlama Kurulu Kararı Resmi Gazete'de bulunmamıştır. Bunun yerine Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı'na erişim için bkz. <http://kadinstan-tusu.aile.gov.tr/duyurular/%E2%80%8Bkadına-yönelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planı-20162020>
10 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, "Sonuç Gözlemleri: Türkiye", 20 Temmuz 2012. (CRC/C/TUR/CO/2-3)

Çok Geç Olmadan Çocukları Şiddetten Korumak için Beraber Harekete Geçelim!

Çocuğa Karşı Şiddet, multi-sektörel ve hükümet ile toplumun tüm sektörleri ile koordinasyon içinde el alınması gereken acil, küresel ve ulusal bir sorundur. Çocuğa karşı şiddet ancak hem hükümet yetkilileri hem de toplum üyeleri tarafından hayata geçirilen uyumlu ve uzun vadeli çabalarla etkili bir şekilde ele alınabilir ve önlenebilir.

Gelin, çocukların şiddetten masun olma hakkını hayata geçirmek için birlikte çalışalım.

ÇOCUĞA ŞİDDETE KARŞI ŞİMDİ HAREKETE GEÇ!